

Filipino

Unang Markahan

Modyul 6

SANAYSAY: Kay Estella Zeehandelaar

Gamit ng Pang-ugnay

Panimula

Ang araling ito ay naglalaman ng sanaysay na salin ni Elynia Ruth S. Mabanglo na pinamagatang “Kay Estella Zeehandelaar” mula sa bansang Indonesia. Ilalahad sa araling ito ang isang sanaysay na tatalakay sa isang babaeng nagnais na kumawala sa nakasanayang tradisyon ng kanilang lahi at mamuhay nang naaayon sa depinisyon niya ng modernong babae - malaya at marunong humarap sa mga pananagutan. Bahagi rin ng aralin ang pagtalakay sa gamit ng pang-ugnay sa pagpapahayag ng opinyon na makatutulong sa paglalahad ng mga pangyayari.

MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELC)

- F9PT-If-42** -Naipaliliwanag ang salitang may higit sa isang kahulugan.
- F9PD-If-42** -Nasusuri ang mga paraan ng pagpapahayag ng mga ideya at opinyon sa napanood na debate o kauri nito.
- F9PU-If-44** -Naisusulat ang sariling opinyon tungkol sa mga dapat o hindi dapat na katangian ng kabataang Asyano.
- F9WG-If -44** -Nagagamit ang mga pang-ugnay sa pagpapahayag ng sariling pananaw.

Subukin

Panuto: Basahin at unawain ang bawat aytem. Piliin at bilugan ang titik ng pinakatamang sagot.

Para sa bilang 1-3

Piliin ang pinakamalapit na kahulugan ng salitang nakasalungguhit.

1. Maraming pagbabata ang dinaranas ng isang tao bago marating ang tagumpay.
 - A. pagtitiis
 - B. pagnanasa
 - C. pagkilos bata
 - D. pagpaparaya
2. Bihira sa mga babaeng moderno ang naniniwala sa kasagraduhan ng kasal.
 - A. matiisin
 - B. makabago
 - C. masayahin
 - D. mapagmataas
3. Kahit noong maliit pa ako’y may pang-akit na sa aking pandinig ang salitang emansipasyon.
 - A. kaunlaran
 - B. pagbabago
 - C. kalayaan
 - D. sibilisasyon

4. Para sa iyo, nakatutulong ba ang mga babae sa lipunan?
- A. Hindi, dahil mahihina sila
 - B. Hindi, dahil pantahanan lamang sila
 - C. Oo, dahil magagawa ng mga babae ang anumang bagay
 - D. Oo, dahil hindi kumpleto ang lipunang walang babae
5. Kung halimbawang isa kang prinsesa at hindi mo nakamit ang iyong nais, ano ang gagawin mo?
- A. magrebelde
 - B. magmukmok
 - C. hihingi ng payo
 - D. hindi mawawalan ng pag-asa
6. Alin sa mga sumusunod ang hindi nagpapakita ng pagmamahal sa kapwa?
- A. pagbibigay ng oras sa maysakit
 - B. pagdamay sa sandal ng pagdadalamhati
 - C. pagpapautang ng patubuan sa oras ng kagipitan
 - D. pagtanggap sa kanya maging sino at ano man siya
7. Ang mga sumusunod ay pang-ugnay na itinuturing sa Wikang Filipino maliban sa _____.
- A. pang-abay
 - B. pang-ukol
 - C. pang-angkop
 - D. pangatnig
8. Ito ay mga salitang nag-uugnay ng dalawang salita, parirala o sugnay.
- A. pang-ukol
 - B. pang-angkop
 - C. pangatnig
 - D. pang-ugnay
9. Masasabi na ang sanaysay ay di-pormal kung ito ay _____.
- A. impersonal
 - B. may kaisipang makaagham
 - C. makahulugan, matalinghaga at matayutay
 - D. tumatalakay ito sa mga karaniwan at pang-araw-araw na paksa
10. Ang mga sumusunod ay katangian ng pormal na sanaysay MALIBAN SA ISA.
- A. Maingat na pinipili ang mga salita at maanyo ang pagkakasulat.
 - B. Maaari itong makahulugan, matalinghaga at matayutay.
 - C. Naghahatid ito ng mahalagang kaalaman o impormasyon, kaisipang makaagham at lohikal na pagkasunod-sunod ng mga ideya.
 - D. Gumagamit ng mga salitang sinasambit sa araw-araw na pakikipag-usap.

(Unang Araw)**Alamin**

Ang araling ito ay naglalaman ng bahagi ng liham ng isang prinsesang Javanese mula sa Indonesia na isinalin ni Ruth Elynia S. Mabanglo. Inilalahad dito ang pagbabagong nais makamtan ng prinsesa para sa mga kababaihang Javanese.

Sa pagtatapos ng araling ito, ikaw ay inaasahang:

1. natutukoy ang mga katangiang taglay ng tauhan sa binasang akda;
2. naipapahayag nang malinaw ang sariling opinyon sa paksang tinalakay; at
3. naipaliliwang ang mga salitang may higit sa isang kahulugan.

Balikan

Ang buhay ay maiksi, ayon sa Santiago 4:14, “Ang buhay ay parang usok lamang, sandaling lumilitaw at agad nawawala.” Naniniwala ka ba rito? I-tsek ang iyong sagot. ☐ Oo, ☐ Hindi, ☐ Puwede.

Pagkatapos, sumulat ka ng tatlong bagay na sa iyong palagay ay pinakamagandang nagawa mo sa loob ng maikling panahon pa lamang ng iyong buhay. Gumamit ka ng mga salitang naglalarawan at salungguhitan ang mga ito.

Ako ay si _____
at may _____ taong gulang.

Pinakamagandang Nagawa Ko sa Aking Buhay

Tuklasin

Basahin mo ang isang bahagi ng liham ng isang prinsesang Javanese mula sa Indonesia na isinalin ni Ruth Elynia S. Mabanglo. Alamin at suriin kung bakit siya nagnanais na kumawala sa nakasanayang tradisyon ng kanilang lahi at mamuhay nang naaayon sa depinisyon niya ng modernong babae – malaya at marunong humarap sa mga pananagutan.

Kay Estella Zeehandelaar

Salin ni Ruth Elynia S. Mabanglo
Mula sa Liham ng Isang Prinsesang Javanese Japara,
Mayo 25, 1899

Ibig na ibig kong makakilala ng isang “babaeng moderno” iyong babaeng malaya, nakapagmamalaki’t nakaakit ng aking loob! Iyong masaya, may tiwala sa sarili, masigla’t maagap na hinaharap ang buhay, puno ng tuwa at sigasig, pinagsisikapan hindi lamang ang sariling kapakanan kundi maging ang kabutihan ng buong sangkatauhan.

Buong kasabikan kong sinasalubong ang pagdating ng bagong panahon; totooong sa puso’t isip ko’y hindi ako nabibilang sa daigdig ng mga Indian, kundi sa piling ng aking mga puting kapatid na babae na tumatanaw sa malayong kanluran.

Kung pahihintulutan lamang ng mga batas ng aking bayan, wala akong ibig gawin kundi ang ipagkaloob ang sarili sa mga nagtratrabaho’t nagsisikap na bagong kababaihan ng Europe; subalit nakatali ako sa mga lumang tradisyong hindi maaaring suwayin. Balang araw maaaring lumuwag ang tali at kami’y pawalan, ngunit lubhang malayo pa ang panahong iyon. Alam ko, maaaring dumating iyon, ngunit baka pagkatapos pa ng tatlo o apat na henerasyon. Alam mo ba kung paano mahal ang bago at batang panahong ito ng buong puso’t kaluluwa kahit nakatali sa lahat ng batas, kaugalian at kumbensyon ng sariling bayan? Tuwirang sumasalungat sa kaunlarang hinahangad ko para sa aking mga kababayan ang lahat ng mga institusyon namin. Wala akong iniisip gabi’t araw kundi ang makagawa ng paraang malabanan ang mga lumang tradisyon namin. Alam kong para sa aking sarili’y magagawa kong iwasan o putulin ang mga ito, kaya lamang ay may mga buklod na matibay pa sa alinmang lumang tradisyon na pumipigil sa akin; at ito ang pagmamahal na inuukol ko sa mga pinagkakautangan ko ng buhay, mga taong nararapat kong pasalamat sa lahat ng bagay. May karapatan ba akong wasakin ang puso ng mga taong walang naibigay sa akin kundi pagmamahal at kabutihan, mga taong nag-alaga sa akin ng buong pagsuyo?

Ngunit hindi lamang tinig nito ang umaabot sa akin; ang malayo, marikit at bagong-silang na Europe ay nagtutulak sa aking maghangad ng pagbabago sa kasalukuyang kalagayan. Kahit noong musmos pa ako’y may pang-akit na sa aking pandinig ang salitang “emansipasyon”; may isang naiibang kabuluhan ito, isang kahulugang hindi maaabot ng aking pang-unawa. Gumigising ito para sa hangarin ang

pagsasarili at kalayaan- isang paghahangad na makatayong mag-isa. Ang puso ko'y sinusugatan ng mga kondisyong nakapaligid sa akin at sa iba, buong lungkot na pinag-aalab ang mithiin kong magising ang aking bayan.

Patuloy na lumapit ang mga tinig na galing sa malayong lupain, umaabot sa akin, at sa kasiyahan ng ilang nagmamahal sa akin at sa kalungkutan ng iba, dala nito ang binhing sumupling sa aking puso, nag-ugat, sumibol hanggang sa lumakas at sumigla.

Ngayo'y kailangang sabihin ko ang ilang bagay ukol sa sarili upang magkakilala tayo. Panganay ako sa tatlong babaing anak ng Regent ng Japara. Ako'y may anim na kapatid na lalaki at babae. Ang lolo kong si Pangeran Ario Tjondronegoro ng Demak ay isang kilalang lider ng kilusang progresibo noong kapanahunan niya. Siya rin ang kauna-unahang regent ng gitnang Java na nagbukas ng pinto para sa mga panauhin mula sa ibayong dagat - ang sibilisasyong Kanluran. Lahat ng mga anak niya'y may edukasyong European, at halos lahat ng iyon (na ang ilan ay patay na ngayon) ay umiibig o umibig sa kanlurang minana sa kanilang ama; at nagdulot naman ito sa mga anak nila ng uri ng pagpapalaking nagisnan nila mismo. Karamihan sa mga pinsan ko't nakatatandang kapatid na lalaki ay nag-aral sa Hoogere-Burger School, ang pinakamataas na institusyon ng karunungan matatagpuan dito sa India. Ang bunso sa tatlong nakatatandang kapatid kong lalaki'y tatlong taon na ngayong nag-aaral sa Netherlands at naglilingkod din naman doon bilang sundalo ang dalawa pa. Samantala, kaming mga babae'y bahagya nang magkaroon ng pagkakataong makapag-aral dahil na rin sa kahigpitan ng aming lumang tradisyon at kumbensyon. Labag sa aming kaugaliang pag-aralin ang mga babae, lalo't kailangang lumabas ng bahay araw-araw para pumasok sa eskwela. Ipinagbabawal ng aming kaugalian na lumabas man lamang ng bahay ang babae. Hindi kami pinapayagang pumunta saan man, liban lamang kung sa paaralan, at ang tanging lugar na pagtuturong maipagmamalaki ng siyudad naming na bukas sa mga babae ay ang libreng grammar school ng mga European.

Nang tumuntong ako ng ikalabindalawang taong gulang, ako ay itinali sa bahay - kinailangang "ikahon" ako. Ikinulong ako at pinagbawalang makipag-uganayan sa mundong nasa labas ng bahay, ang mundong hindi ko na makikita marahil liban kung kasama ko na ang mapapangasawang estranghero, isang di-kilalang lalaking pinili ng mga magulang ko, ang lalaking ipinagkasundo sa akin nang di ko namamalayan. Noong bandang huli, nalaman kong tinangka ng mga kaibigan kong European na mabago ang pasyang ito ng mga magulang ko para sa akin, isang musmos pa na nagmamahal sa buhay, subalit wala silang nagawa. Hindi nahikayat ang mga magulang ko; nakulong ako nang tuluyan. Apat na mahahabang taon ang tinagal ko sa pagitan ng makapal na pader, at hindi ko nasilayan minsan man ang mundong nasa labas.

Hindi ko alam kung paano ko pinalipas ang mga oras. Ang tanging kaligayahang naiwan sa aki'y pagbabasa ng mga librong Dutch at ang pakikipagsulatan sa mga kaibigang Dutch na hindi naman ipinagbawal. Itong-ito lamang ang nag-iisang liwanag na nagpakulay sa hungkag at kainip-inip na panahong iyon, na kung inalis pa sa akin ay lalo nang naging kaawa-awa ang kalagayan ko. Lalo sigurong nawalan ng

kabuluhan ang buhay ko't kaluluwa. Subalit dumating ang kaibigan ko't tagapagligtas - ang Diwa ng panahon; umalingawngaw sa lahat ng dako ang mga yabag niya. Nayanig sa paglapit niya ang palalo't matatag na balangkas ng mga lumang tradisyon. Nabuksan ang mga pintong mahigpit na nakasara, kusa ang iba, ang iba nama'y pilit at bahagya lamang ngunit bumukas pa rin at pinapasok ang mga di-inanyayahang panauhin.

Sa wakas, nakita kong muli ang mundo sa labas nang ako'y maglabing-anim na taon. Salamat sa Diyos! Malalabasan ko ang aking kulungan nang malaya at hindi nakatali sa isang kung sinong *bridegroom*. At mabilis pang sumunod ang mga pangyayari nagpabalik sa aming mga babae ng mga nawala naming kalayaan.

Nang sumunod na taon, sa oras ng pagtatalaga sa poder ng bata pang prinsesa (bilang Reyna Wilhemina ng Netherlands), "opisyal" na inihandog sa amin ng mga magulang naming ang aming kalayaan. Sa kauna-unahang pagkakataon sa aming buhay, pinayagan kaming umalis sa bayan naming at pumunta sa siyudad na pinadarausan ng pagdiriwang para sa okasyong iyon. Anong dakila tagumpay iyon! Ang maipakita ng mga kabataang babaeng tulad namin ang sarili sa labas, na imposibleng mangyari noon. Nasindak ang "mundo" naging usap-usapan ang "krimeng" iyon na dito'y wala pang nakagagawa. Nagsaya ang aming mga kaibigang European, at para naman sa amin, walang reynang yayaman pa sa amin. Subalit hindi pa ako nasisiyahan. Lagi, ibig kong makarating sa malayo, mas malayo. Wala akong hangaring makapamista, o malibang. Hindi iyon ang dahilan ng paghahangad kong magkaroon ng kalayaan. Ibig kong malaya upang makatayo nang mag-isa, mag-aral, hindi para mapailalim sa sino man, at higit sa lahat, hindi para pag-asawahin nang sapilitan.

Ngunit dapat tayong mag-asawa, dapat, dapat. Ang hindi pag-aasawa ang pinakamalaking kasalanang magagawa ng isang babaeng Muslim. Ito ang pinakamalaking maipagkakaloob ng isang katutubong babae sa kanyang pamilya.

At ang pag-aasawa para sa amin - mababaw pa ngang ekspresyon ang sabihing miserable. At paano nga ba hindi magkakaganoon, kung tila ginawa lamang para sa lalaki ang mga batas, kung pabor para sa lalaki at hindi para sa babae ang batas at kumbensyon; kung ang lahat ng kaluwaga'y para sa kanya lang.

Suriin/Talakayin

Bago mo gawin ang sumunod na gawain, basahin mo muna ang nasa loob ng kahon.

Ang teoryang feminismo ay prinsipyo o paniniwalang dapat maging pantay ang mga babae at lalake sa pagtatamasa ng mga karapatang sosyal, ekonomiko at politikal. Bilang isang teoryang pampanitikan, layunin nito ang mauunawaan ang di pagkakapantay-pantay ng mga lalaki at babae.

Isagawa

GAWAIN 1

Panuto: Sagutin ang gabay na tanong. Isulat ang iyong sagot sa linyang nakalaan.

1. Sino si Estella Zeehandelaar?

2. Paano ipinakita ng prinsesa ang kanyang sarili?

3. Ano ang nais ng prinsesa na mabago sa kaugaliang Javanese para sa kababaihan?

4. Kung ikaw ang tatanungin, tama ba ang ginawa ng prinsesa na hanapin ang mga modernong kababaihan?

5. Ano- anong katangian ang ipinamalas ng prinsesa batay sa mga sumusunod na pahayag?

Mula sa mga pagpipilian, piliin at isulat ang titik ng tamang sagot sa patlang na nakalaan.

Mga pagpipilian:

- a. Hindi madaling mawalan ng pag-asa
- b. Maraming pangarap sa buhay
- c. Matapang at may sariling paninindigan
- d. May kaisipang malaya
- e. May malasakit sa kapwa
- f. Rebelde at ayaw pasakop ng pamahalaan

3. _____

Balang araw maaaring lumuwag ang tali at kami ay pawalan.

1. _____

Kung pahihitulutan lamang ng mga batas ng bayan, wala akong ibig gawin kundi ang ipagkaloob ang sarili sa mga nagtatrabaho't nagsisikap na bagong kababaihan sa Europa.

4. _____

Wala akong inisip gabi't araw kundi ang makagawa ng paraang malabanan ang mga lumang tradisyon namin.

2. _____

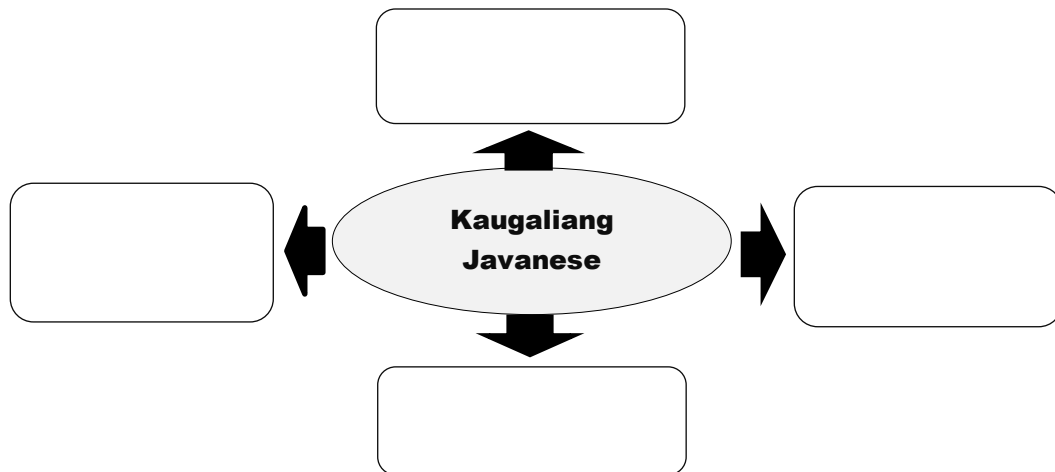
Para sa amin walang reynang yayaman pa sa amin, subalit hindi ako nasisiyahan. Lagi ibig kong makarating sa malayo, sa malayo.

5. _____

Ibig kong maging malaya upang makatayo nang mag-isa, mag-aral hindi para mapailalim sa sinuman at higit sa lahat hindi para pag-asawahin nang sapilitan

GAWAIN 2: Concept Webbing

Panuto: Ano-anong mga kaugaliang Javanese ang natuklasan mo sa iyong binasa? Itala mo ang mga ito sa concept web sa ibaba.

Isaisip

Isa kang prinsesa na walang kalayaan, gusto mong maging malaya at makatuklas ng iba pang bagay. Gagawin mo rin ba ang ginawa ng prinsesa sa akda? Panindigan ang iyong sagot.

Pagyamanin/Karagdagang Gawain

GAWAIN 1

Panuto: Ibigay ang kahulugan ng mga nasalungguhitang salita sa pangungusap mula sa akda. Pagkatapos, ipaliwanag ito. Isulat ang mga sagot sa mga linyang nakalaan.

1. Buong kasabikan kong sinalubong ang pagdating ng bagong panahon.

2. Balang araw, maaring lumuwag ang tali at kami'y makalaya sa pagkakaalipin.

3. Kinakailangang ikahon ako, ikulong at pagbawalang lumabas ng bahay.

4. Hindi ako nabibilang sa daigdig ng mga Indian kundi sa piling ng aking puting kapatid.

5. Kaytagal na inasam ang emansipasyon, ang paghihintay sa pagpapahalaga o pagkakaligtas sa pagkaalipin na inasam.

GAWAIN 2

Panuto: May mga salitang higit sa isang kahulugan kagaya ng mga salitang may salungguhit sa bawat bilang. Isulat sa kahon ang titik ng tamang kahulugan nito batay sa pagkakagamit sa pangungusap. **Sumulat** ng paliwanag sa linya kung bakit ito ang iyong napiling sagot.

- a. pag-aaral sa loob ng paaralan
- b. pangkat o klasipikasyon

- ☐ 1. Ibang klase ng paghihirap ang pinagdaanan ng prinsesang Javanese.

- ☐ 2. Gustong pumasok sa klase ang mga kababaihang Javanese ngunit ito ay ipinagkait sa kanila.

- a. gawaing mabigat
- b. namumuhay sa kasalatan

- ☐ 3. Ang kalagayan ng mga kapatid na lalaki ng prinsesang Javanese ay di mahirap dahil malaya nilang nagagawa ang kanilang gusto.

- ☐ 4. Mahirap ang pinagdadaanan ng prinsesang Javanese sa kanyang pagkakakulong.

- a. impormasyon
- b. talino o husay

- ☐ 5. Ipinahayag ng prinsesang Javanese ang lahat ng kanyang kaalaman kay Estella Zeehandelaar.

- ☐ 6. Malawak ang kaalaman ng prinsesa upang maiangat ang nakasanayang tradisyon ng kababaihang Javanese.

Alamin

Sa pagtatapos ng araling ito, ikaw ay inaasahang:

1. natutukoy ang dalawang uri ng sanaysay
2. nasusuri ang mga paraan ng pagpapahayag ng mga ideya at opinyon sa napanood na debate o kauri nito.

Balikan

Basahin ang mga sumusunod na kaisipan. Pumili ng isang titik na maiuugnay sa mo sa akdang “Kay Estella Zeehandelaar”. Patunayan ang iyong sagot at isulat ito sa espasyo sa ibaba.

- a. Kung may katwiran ipaglaban mo
- b. Ang batas ay ginawa para sa lahat, hindi sa ilan lamang
- c. Matuto tayong gumalang sa bawat isa
- d. Nasa pagkakaisa ang tagumpay na ipinaglalaban
- e. Dapat isaalang-alang ang damdamin ng iyong kapwa anuman ang iyong paniniwala

Titik ng napiling kaisipan: _____

Patunay: _____

Tuklasin

Alam mo ba na...

katulad ng iba pang anyo ng panitikan, ang sanaysay ay may mga uri rin? Ito ay pormal at di-pormal. Impersonal ang tawag sa ibang sanaysay na pormal. Naghahatid ito ng mahalagang kaalaman o impormasyon, kaisipang makaagham, lohikal na pagkasunod-sunod ng mga ideya. Maingat na pinipili ang mga salita at maanyo ang pagkakasulat. Maari itong maging makahulugan, matalinghaga, at matayutay. Ang tono ng pormal na sanaysay ay seryoso at di-nagbibiro.

Samantalang sa di-pormal na sanaysay, nagbibigay ito ng kasiyahan sa pamamagitan ng pagtatalakay sa mga pangkaraniwan at pang-araw-araw na paksa. Pamilyar ang ganitong uri ng sanaysay. Gumagamit ng mga salitang sinasambit sa araw-araw na pakikipag-usap lamang. Palakaibigan ang tono sapagkat pumapanig sa damdamin at paniniwala ng may-akda ang pananaw nito.

Suriin/Talakayin

Basahin ang halaw na bahagi ng dalawang sanaysay mula sa blogspot.com at affordablecebu.com. Suriin kung alin ang pormal at di-pormal at ipaliwanag ito pagkatapos.

Sanaysay 1: Kapag Lumaki Na

Ano man ang pananaw mo sa iyong sarili, ang iyong halaga ay hindi nasusukat sa iyong hitsura o anumang nakikita ng mata. Ang tunay na kagandahan ay makikita sa tiwala at kumpyansa mo sa sarili, sa iyong pananaw kung sino at ano ka, ang mga pangarap at pananaw mo sa buhay, ang iyong pag-uugali, at kung paano mo sinusulong ang buhay at ang epektong maibabahagi mo sa mga tao.

Nagiging espesyal ka dahil sa mga katangi-tanging taglay mo na hindi mo kailanman mauulit o magagaya pa ng sinumang nilalang na nabubuhay, pumanaw na o nabubuhay pa. ang iyong natatanging kumbinasyon ng mga lakas at kahinaan, mga gusto at ayaw, at mga pangarap at prinsipyo ay iyo lamang at wala ng makakagaya pa.

Pagsusuri

Ito ay sanaysay na _____ dahil _____

Sanaysay 2: Paghuhugas ng Kamay

Isa sa mga maaaring paraan na mahawa ang sakit na dulot ng bakterya ay ang physical contact lalo na ang hard contact. Ang kamay ang isa sa mga pinaka-importante at pinaka-gamitin na parte ng katawan ng tao. Ginagamit ang kamay sa halos lahat ng pang-araw-araw na gawain ng tao. Na-expose ito sa iba't ibang mga gamit na dahilan upang ituring itong pinakamaruming bahagi ng katawan. Sa simpleng paghawak sa maruming bagay ay maaaring makuha ang bakterya at mikrobyo na maaaring magdulot ng impeksyon kaya naman ang paghuhugas ng kamay ay napakahalaga.

Ayon sa Department of Health (DOH), dapat hugasan ang kamay bago at pagkatapos kumain, matapos gumamit sa palikuran, at bago matulog. Mula sa isang pag-aaral, ang simpleng paghuhugas ng kamay na may kasamang anti-bacterial soap ay nagpapababa hanggang 60% tsansa na matamaan ng influenza, sipon, lagnat, sore throat at iba pang karamdamang dala ng bacteria at virus.

Ayon sa Department of Health (DOH), dapat hugasan ang kamay bago at pagkatapos kumain, matapos gumamit sa palikuran, at bago matulog. Mula sa isang pag-aaral, ang simpleng paghuhugas ng kamay na may kasamang anti-bacterial soap ay nagpapababa hanggang 60% tsansa na matamaan ng influenza, sipon, lagnat, sore throat at iba pang karamdamang dala ng bacteria at virus.

Maituturing man na hindi gaanong mahalagang gawi at kadalasang nakalilimutan, malaki pa rin ang pakinabang na nakukuha mula sa paghuhugas ng kamay. Nakatutulong ito na mapanatiling malusog at matiwasay ang pamumuhay. Simple lang at hindi naman at hindi magastos ang paghuhugas ng kamay kaya marapat lamang na sanayin ang sarili nito.

Pagsusuri

Ito ay sanaysay na _____ dahil _____

Isagawa

Basahin at unawain ang teksto sa ibaba. Suriin ang mga paraan ng pagpapahayag ng mga ideya at opinyon na matatagpuan dito.

Noon ay katanggap-tanggap ang estriktong pagdidisiplina sa mga pamilyang Pilipino.

Ang boses ng ama ng siyang masusunod at nagdedesisyon para sa lahat.

Ngunit ang ganitong kaisipan ay hindi na gaanong makikita sa pamilyang Pilipino sa kasalukuyan. Halos pantay na ang karapatang ibinigay sa magulang sa pagpapalaki ng mga anak. May mga batas ding nagbibigay-proteksyon sa mga anak o bata mula sa maling paraan ng pagdidisiplina. Ayon sa pagsasaliksik ng mga taga-Harvard University, ang mabuting pagpapalaki sa mga anak ay kailanman hindi magbabago.

Narito ang sa aking palagay ay tatlong paraan ng mabuting pagpapalaki sa anak.

1. **Manalangin o ipanalangin ang anak araw-araw.** Labis akong naninindigan na ito ang pangunahing paraan upang madisiplina ang anak. Ang gabay at biyaya ng Panginoon ang siyang nagsisilbing pundasyon upang maisabuhay ang anumang aral o paalala ng mga magulang sa anak.
2. **Bigyan ng makabuluhang oras ang anak.** Kumbinsido akong ang mahusay na paggamit ng oras kasama ang mga anak gaya ng simpleng pamamasyal, pagsisimba tuwing Linggo at maging sa pagkain nang sabay-sabay sa hapag, at maging ang pagpapanatili na may bukas na komunikasyon sa pagitan ng magulang sa anak ay mahusay na paraan ng pagtatag ng pundasyon ng mabuting relasyon sa pagitan ng bawat miyembro ng pamilya.
3. **Ituro ang hangganan ng kanilang puwedeng gawin.** Magbigay ng limitasyon sa mga anak kung ano ang maaari at di maaaring gawin. Kailangan ang matinding paninindigan sa mga magulang sa bagay na ito upang hanggang sa paglaki ay madala ng bata ang ganitong kaisipan

Gawain 1

Panuto: Sagutin ang mga sumusunod na katanungan. Isulat ang mga sagot sa linyang nakalaan pagkatapos ng bawat tanong.

1. Ano-ano ang paraan ng pagpapahayag na matatagpuan sa teksto?

2. Paano inilahad ng may-akda ang ideya o opinyon nito?

GAWAIN 2

Panuto: Basahin muli ang teksto tungkol sa tatlong paraan ng pagpapalaki ng anak. Pagkatapos ay suriin kung anong mga paraan ng pagpapahayag ng mga ideya at opinyon na ginamit dito. Isulat ang iyong sagot sa ibaba at sundin ang ibinigay na halimbawa.

<i>Pahayag</i>	<i>Opinyong ibinigay</i>
<i>Halimbawa:</i> Labis akong naninindigan sa sinabi ng Bibliya tungkol sa pagpapalaki ng anak.	matatag na opinyon
1.	
2.	
3.	

Isaisip

Sa araling ito, natuklasan ko na ang sanaysay ay _____.

May iba't ibang katangian ang mga uri ng sanaysay tulad ng _____.

Nauunawaan ko na upang lubos na maunawaan ang sanaysay, kailangang _____.

(Ikatlo at Ikaapat na Araw)

Alamin

Sa pagtatapos ng araling ito, ikaw ay inaasahang:

1. nagagamit ang mga pang-ugnay sa pagpapahayag ng sariling pananaw;
2. napapahalagahan ang mga pang-ugnay sa pagpapahayag ng sariling opinyon; at
3. naisusulat ang sariling opinyon tungkol sa mga dapat o hindi dapat na katangian ng kabataang Asyano

Balikan

Muling suriin ang binasang sanaysay na “Kay Estella Zeehandelaar” at kumpletuhin ang mga pahayag sa ibaba.

1. Ang sanaysay na ito ay naglalahad ng kaisipang tungkol sa _____

_____.
2. Masasabi kong ito ay isang uri ng sanaysay na _____ sapagkat

_____.

Tuklasin

Basahin at unawain ang opinyon sa ibaba mula sa Pilipino Star Ngayon.

Gawin ang lahat para makaiwas sa COVID-19

Sinabi ng World Health Organization (WHO) na pandemic na ang COVID-19. Ibig sabihin, mala-king bahagi na ng daigdig ang kinalatan ng virus. Maging ang Switzerland at Austria na masyadong mahigpit sa pagbabantay para hindi makapasok ang virus ay mayroon nang tig-isang kaso. Maski sa Middle East ay nakapasok na ang COVID-19 makaraang may dapuan sa Iran at mismong ang deputy health minister doon ang tinamaan. Marami na rin ang nagkaroon ng sakit sa Italy. Nangangamba naman ang Japan na maaaring hindi matuloy ang Tokyo Olympics dahil sa pagkalat ng virus. Pumapangalawa ang South Korea sa may pinakamaraming tinamaan ng virus na umaabot na sa 1,260 at 12 na ang namamatay.

Dito sa Pilipinas, nananatili pa ring tatlo ang nagpositibo at pawang Chinese ang mga biktima na nakauwi na sa kanilang bansa. Isa naman ang naiulat na namatay.

Wala pang Pinoy na direktang nahawahan ng sakit. Ibig sabihin, naipatutupad ng pamahalaan ang mga pag-iingat at sinisigurong walang makakapasok na may taglay na virus.

Ang partial travel ban na pinag-utos ng pamahalaan sa South Korea ay isang magandang hakbang para mapigilan ang pagkalat ng COVID-19. Sa ilalim ng travel ban, hindi makakapasok sa bansa ang mga turistang nanggaling sa North Gyeongsang province, South Korea. Sa nasabing lugar nagsimula ang outbreak makaraang isang Chinese umano ang dumalo roon para sa religious rites. Halos buong miyembro ng religious sect ay nahawahan umano ng sakit. Lahat nang paraan ay ginagawa ng pamahalaan para maiwasan ang COVID-19. Maski ang pagpapahid ng abo sa noo na naging tradisyon na kung Ash Wednesday ay hindi na ginawa at sa halip, sa bumbunan na lamang inilagay ang abo.

Pansinin na ang mga salitang sinalungguhan ay mga halimbawa ng pang-ugnay.

Suriin/Talakayin

Sa isang sanaysay, makatutulong nang malaki sa pag-oorganisa ng ideya ang mga pang-ugnay. Ang mga pang-ugnay ay nauuri rin bilang mga salitang pangkayarian. Ang mga pang-ugnay ay ang sumusunod:

A . Pangatnig (conjunction)	-mga salitang nag-uugnay ng dalawang salita, parirala, o sugnay na pinag-sunod-sunod sa pangungusap.
<i>Pangatnig na nag-uugnay sa magkatimbang na yunit</i>
-nag-uugnay ng mga salita, parirala at sugnay na makapag-iisa
Halimbawa: o, ni, maging, subalit, saka, pati, at
<i>Pangatnig na nag-uugnay sa di-magkatimbang na yunit</i>
-nag-uugnay ng mga salita, parirala at sugnay na di-makapag-iisa
Halimbawa: kung, nang, bago, upang, kapag, dahil sa, sapagkat, palibhasa, kaya, kung gayon
B. Pang-angkop (ligature)	-mga katagang nag-uugnay sa panuring at salitang tinuturingan. Halimbawa: na, ng, at iba pa.
C. Pang-ukol (preposition)	-mga salitang nag-uugnay sa isang pangalan sa iba pang salita. Halimbawa: ang/si, ng/ni/kay, ayon sa/ ayon kay, para sa/ para kay, hinggil sa/ hinggil kay at iba pa.

Isaisip

Mahalaga ang paggamit ng mga pang-ugnay sa pagpapahayag ng ating mga opinyon o pananaw. Ito rin ay nakatutulong sa pag-oorganisa ng ideya sa pagbuo ng isang sanaysay.

Isagawa

GAWAIN 1

Panuto: Mula sa binasang sanaysay, kumuha ng sampung pang-ugnay at kilalanin kung ang gamit nito ay bilang pangatnig, pang-angkop o pang-ukol.

PANG-UGNAY	URI
1. _____	_____
2. _____	_____
3. _____	_____
4. _____	_____
5. _____	_____
6. _____	_____
7. _____	_____
8. _____	_____
9. _____	_____
10. _____	_____

GAWAIN 2

Panuto: Pag-ugnayin ang dalawang kaisipan upang makabuo ng pangungusap gamit ang mga pangatnig.

- Balang araw maaaring lumuwag ang tali at kami'y pakawalan.
 - Malayo pa ang panahong iyon.

- Alam kong para sa aking sarili'y magagawa kong iwasan o putulin ang mga ito.
 - May mga buklod na matibay pa sa alinmang lumang tradisyon na pumipigil sa akin.

- Nabuksan ang mga pintong mahigpit na nakasara , kusa ang iba ang iba nama'y pilit at bahagya lamang.
 - Bumukas pa rin at pinapasok ang mga di-inanyayahang panauhin.

- Wala akong ibig gawin kundi ang ipagkaloob ang sarili't sa mga nagtatrabaho't nagsisikap na bagong kababaihan ng Europe.
 - Pahihintulutan lamang ng mga batas ng aking bayan.

- Paano ba't hindi magkaganoon?
 - Ginawa lamang para sa mga lalaki ang mga batas.

Gawain 3

Panuto: Malinaw na naipalutang sa opinyong “**Gawin ang lahat para makaiwas sa COVID 19**” ang pagsulong na maiwasan ang pandemya na ating nararanasan ngayon. Bilang isang kabataang Asyanong naghahangad ng isang ligtas at maunlad na mundo, ibigay ang iyong opinyon kung ano-ano ang mga dapat at hindi dapat taglayin ng mga kabataang Asyanong tulad mo upang iyong maiwasan ang kasamaang dulot ng COVID-19. Isulat sa loob ng aklat ang sagot.

Dapat Taglayin ng mga Kabataang Asyano Upang Maiwaksi o Maiwasan ang Covid-19	Hindi Dapat Taglayin ng mga Kabataang Asyano Upang Maiwaksi o Maiwasan ang Covid-19
1. _____ _____ _____	1. _____ _____ _____
2. _____ _____ _____	2. _____ _____ _____
3. _____ _____ _____	3. _____ _____ _____

Pagyamanin/ Karagdagang Gawain

Panuto: Gamit ang isang *short bond paper*, sumulat ng isang sanaysay mula sa mga suhestiyon sa ibaba kung papaano tataas ang katayuan ng mga Pilipina sa paningin ng taga-ibang bansa o karatig-bayan. Gumamit ang iba't ibang uri ng pang-ugnay.

Mga suhestiyon:

- Magtapos ng pag-aaral
- Iwasang masangkot sa “Mail order bride”
- Huwag nang pumasok na katulong lalo na sa ibang bansa
- Di dapat masilaw sa regalo o pera sakaling manligaw lalo na kung dayuhan
- Paunlarin pa ang talentong ipinagkaloob ng Diyos, gamitin ito sa makabubuting gawain
- Huwag magpakasal sa lalaking di naman mahal masunod lamang ang luho ng katawan
- Huwag nang mangibang bansa
- Laging isaisip na di na maibabalik pa ang dangal na nasira kaya pakaingatan ito tulad ng isang kristal

Pamantayan sa pagbuo:

Angkop na pamagat	- 5 puntos
May maayos na pagkakalahad ng mga ideya o opinyon	-10 puntos
Paggamit ng mga pang-ugnay upang mailahad nang malinaw ang mga ideya sa sanaysay	-10 puntos

Kabuuan - 25 puntos

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ang bawat aytem. Isulat ang titik ng pinakatamang sagot sa hiwalay na papel. Gumamit ng malaking titik. Huwag kalimutang isulat ang pangalan, taon at pangkat at bilang ng modyul.

1. Bihira sa mga babaeng moderno ang naniniwala sa kasagraduhan ng kasal. Ano ang ibig ipakahulugan ng salitang nakasalungguhit?
A. makabago
B. mapagmataas
C. matiisin
D. masayahin
2. Alin sa mga sumusunod ang hindi katangian ng isang babaeng moderno ayon sa may-akda?
A. masaya
B. mapagmataas
C. malaya
D. maagap
3. Sino ang ibig makakilala ng isang babaeng moderno?
A. Estella Zeelandelaar
B. Prinsesang Javanese
C. Pangeran Ario
D. Reyna Wilhemina
4. Kanino nais ipagkaloob ng prinsesa ang kanyang sarili?
A. sa lahat ng tao
B. sa mga kabataan
C. sa mga mahihirap
D. sa bagong kababaihan sa Europe
5. Anong panahon ang kinasasabikang salubungin ng prinsesa?
A. lumang panahon
B. malayong panahon
C. bagong panahon
D. panahon ng kabataan
6. Pang-ilan ang prinsesa sa tatlong anak na babae ng "regent" ng Japara?
A. bunso
B. pangalawa
C. panganay
D. wala sa nabanggit
7. Ano ang paniwala ng mga Javanese ng mga kababaihan?
A. Ang babae'y para sa bahay lamang
B. Ang mga babae'y di na dapat pinagtapos ng pag-aaral
C. Malaking kasalanan sa mga babaeng Muslim ang di-makapag-asawa
D. Lahat ng nasa itaas.

8. Alin sa mga sumusunod ang dahilan ng pagrerebelde ng damdamin ng prinsesa?
- A. Ang modernong babae ay malaya, ang di-modernong babae ay hindi malaya
 - B. Ang lalaki ay dapat mag-aral, ang babae ay nasa bahay lang.
 - C. Ang kanyang mana ay maliit lamang, ang mana ng kanyang mga kapatid ay malaki.
 - D. Tama ang A at B
9. Kung ikaw ang prinsesa, nanaisin mo rin bang maging malaya?
- A. Hindi, dahil masaya na ako.
 - B. Oo, dahil nakakainip mag-isa.
 - C. Hindi, dahil masaya naman ang mag-isa.
 - D. Oo, dahil karapatan kong maging malaya.
10. Paano mo mabibigyang payo ang prinsesa tungkol sa hangaring maging malaya?
- A. Kakausapin ko na maghimagsik siya.
 - B. Hahayaan ko lang siya sa kanyang nais.
 - C. Papayuhan ko s'ya na kausapin ang kanyang ama tungkol dito.
 - D. Sasabihin ko sa kanya na suwayin niya ang kanilang tradisyon.
11. Masasabi na ang sanaysay ay pormal kung _____.
- A. palakaibigan ang tono nito
 - B. nagbibigay ito ng kasiyahan
 - C. tumatalakay ito sa mga karaniwan at pang-araw-araw na paksa
 - D. naghahatid ito ng makahahalagang kaalaman o impormasyon
12. Ito ay mga salitang nag-uugnay ng dalawang salita, parirala o sugnay.
- A. pang-ukol
 - B. pang-angkop
 - C. pangatnig
 - D. pang-ugnay
13. Nag-uugnay ang mga ito sa panuring at salitang tinuturingan.
- A. pang-ugnay
 - B. pang-angkop
 - C. pangatnig
 - D. pang-ukol
14. Ang mga ito ay nag-uugnay sa isang pangalan sa iba pang salita.
- A. pang-ukol
 - B. pantukoy
 - C. pang-angkop
 - D. pangatnig
15. Alin ang pang-ugnay sa pahayag na ito "Labag sa aming kaugalian ang pag-aralin ang mga babae, lalo't kailangang lumabas ng bahay araw-araw para pumasok sa eskwela."
- A. ang mga
 - B. para
 - C. aming
 - D. sa

SANGGUNIAN:

Panitikang Asyano 9 (Modyul ng mag-aaral sa FILIPINO)

Pintig ng Lahing Pilipino 9 (Ikalawang Edisyon) Florante C. Garcia et. al., p.75

Pinagyamang Pluma 9 (Ikalawang Edisyon) Aileen G. Baisa-Julian et. al., pp. 83-84

<https://www.slideshare.net/dionesioable/modyul-7-pagsusuri-ng-akda-batay-sa-teoryang-feminismo>

https://www.google.com/search?q=Kay+estella+zeehandelaar+image&rlz=1C1GGRV_enPH819PH819&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjRxOnZj7_qAhUqL6YKHQwYc2oQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1207&bih=565#imgsrc=BnD3Ng17PbbAiM

<https://www.philstar.com/pilipino-star-ngayon/opinyon/2020/02/28/1996690/editorial-gawin-ang-lahat-para-makaiwas-sa-covid-19>

<https://www.affordablecebu.com/sanaysay-paghuhugas-ng-kamay>

<https://cbnasia.org/home/2014/05/sa-pagpapalaki-ng-anak-ang-magulang-dapat-ang-pinaka-taimtim-magdasal-part-1/>